

התורה האור החיים הקדוש

פרשת ראה תשפ"ו

פניני חסידות על פי דברי רבינו

ההסתכלות בפני משה רבינו מביאה ברכה

ראה אנכי נותן לפניכם חיים ברכה וקללה. (יא כו). לפי שבא להבחין בעולם העליון והממשי כל טובות עולם הזה, וכדי שיתאמתו אצלם הדברים צריך שהמוכח יהיה בו 'ב' ענינים: א' שיכיר הברה חושית בטוב העליון, והב' שהשיג השגת טוב עולם הזה וקניינו, כי אם המוכח יהיה מושגל מקניינו עולם הזה לא יאמנו דבריו למשיג טוב עולם הזה, כי יאמרו אין אומרים למו שלא ראה - יבא ויגיד, שאם היה טועם טעמי הנאות גדולת העולם הזה וקניינו ותענוגיו לא היה ממאסו ובוחר בזולתו, ובוה לא יטו אונם לקבל דבריו. גם הבא להפליג בטוב עולם הבא לא יוצדקו ולא יאמנו דבריו לשכל הטבעי כל שהוא עצמו אין דבריו אלא מפי האמונה והוא לא ראה ולא ידע. ולזה אמר משה ורב האיש משה: 'ראה אנכי', פירוש, אלי תראה ותצדיקו ותשכילו להצדיק הדברים, כי הוא השיג להכיר טוב עולם הזה, כי היה גדול מאוד וגבור ומלך ועשיר גדול, כאומרים ז"ל (נדרים דה, א), ופה דודי אף נעים גם בטוב העליון הכיר, כי עלה שמים וטעם טעם עליון.

לפי פשוטו של מקרא, תיבת 'ראה' מוסבת על הברה והקללה שנותן לפניכם. אולם רבינו מוסיף לפרש שתיבת 'ראה' נסמכת ל'אנכי', כדי להורות לישראל שיביטו ויתבוננו כי משה הוא זה שנותן לפניכם את הבחירה בין הברה והקללה, ועל ידי זה יטו את אונם לתוכחתו ויסיכמו לבחור בצד הברה והטוב, וכשם שמשה הכיר את ב' העולמות והעדיף לבחור בחיים העליונים.

ויסוד הפירוש בפסוק מבואר במדרש תנחומא כאן: 'ראה אנכי, אנכי שבחרתי בטובה ראה היאך אנכי מושגת מכל העולם', [ובדעת וקנים הוסף על זה: 'שנאמר ומשה לא ידע כי קרן אור פניו']¹. והגאון מבענין זצ"ל בספר 'כחן פאר' (דרוש א' לשבת תשובה) פירש ע"פ מדרש זה את לשון הכתוב 'ראה אנכי', וזה לשונו: 'וכמה טוב מאד לראות תלמיד חכם וצדיק, כמו ראה אנכי, היינו לראות פני משה, וכדאיתא שזה דבר גדול לראות פני תלמיד חכם וצדיק'.²

ויש מצדיקי הדורות שהבינו כן אף מדברי רבינו, שהפסוק 'ראה אנכי' רומז שעצם ההבטה בפניו של משה תביא להם ברכה, וכענין שכתב בספרה ק' 'נועם אלימלך' (סוף פרשת פקודי, ד"ה וזה עשה לך שרף): 'עשה לך שרף, רצה לומר בני אדם השורפים בקדושתם וכרשפי אש ההתלהבותם, בוודאי הצדיקים הללו עליהם נאמר (איוב כב, כח) ותגור אומר וכו'. וזהו כל הנשוק, רצה לומר כל מי שיש לו נשיכה, דהיינו שחסר לו איזה דבר, הן רפואה והן מזון חיי בני, וראה אותו וחי, תיכף בראה כל הדוא בעלמא ימשיך לו הצדיק הנזכר לעיל הכל'.³

1. ראה בפירוש אברבנאל כאן: 'ראה אנכי נותן וגו', רצה לומר ראה בעיני שכלך כי אנכי נותן לפניכם וגו'. וכן מבואר במלבי"ם.

2. כעין זה איתא במדרש (נדרים דה, א): 'אילו אחר אומר עתה ידעתי כי גדול ה' וגו' היו אומרים זה אומר עתה ידעתי, אלא יתרו שהיה יודע שחזר על כל בתי עבודת כוכבים שבעולם ולא מצא בהם ממש ואח"כ בא ונתגייר לזה נאה לומר עתה ידעתי. דבר אחר אילו אחר אומר הבל הבלים היו אומרים זה אין לו פרוטה לאכול והוא אומר הבל הבלים, אלא שלמה שכתוב בו ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים לזה נאה לומר הבל הבלים'.

3. דהיינו שיתכלו עליו ויראו כיצד קרן אור פניו, והכל זכות שבחר בטובה. [על דרך פירוש זה, מובא בספר "תורת אבות" כאן בשם בעל הסוה"ה ז"ע, שמשנה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל שיתכלו עליו ויראו כיצד התגבר על מידותיו ויזיק את תכונותיו הפחותות שגורם נזק עד שהגיע למעלה העליונה ביותר, ועל ידי זה יאמינו שאף הם יכולים לבחור בצד הברה והטוב].

4. וראה עוד בספר 'אגן הסהר' לרבי אליהו הכהן מאזמיר ז"ל (בעל 'שבט מוסר') על הפסוק (שיר השירים ה, א) 'אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק': 'וזהו אפך כמגדל הלבנון, שהוא המקדש, כשם שמצוה והשראת השכינה היתה לאדם בראות המקדש, כך המסתכל בפני הצדיק, שהצופה פני הצדיק יש לו שפע של ברכה, והוא אומר 'דמשק', מלשון 'בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר'.

פניני אור החיים

ראה אנכי נותן לפניכם חיים ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו וגו' (יא כו).

קשה, מהו כפל הלשון "ברכה וקללה". ושוב, "את הברכה וגו' ואת הקללה". ועוד קשה, מהי הכוונה "חיים", שהרי כבר נתן להם התורה לפני ל"ח שנה. ויש לפרש הכוונה על ההבטחה שכתוב בסוף פרשת עקב "כל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה וגו' לא יתייצב איש בפניכם, מוראכם ופחדכם יתן ה' אלוהיכם על פני כל הארץ". ועל כן אומרת התורה, דיש בנתינה זו ברכה וקללה, והיינו, דאם ישמעו אל מצוות ה', תהיה נתינת הארץ לברכה, ואם לא ישמעו, אין זו לכם כי אם קללה, 'שבאמצעותה יתקנאו בכם האומות ויאבדו אתכם ממנה בנקמה גדולה, גם תהיה להם ההנאה ממנה לרעה להם לעולם הנצחי'. וזוה מובן תיבת "חיים", כי הבטחה זאת של "כל מקום אשר תדרוך" וגו', לא נאמר להם עד היום.

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוה למען ייטב לך ולבניך אחרריך עד עולם (יב כח).

קשה, דהיה צריך להקדים השמיעה ואחר כך השמירה, שהרי אי אפשר לשמור בלי שמיעה. עוד קשה, מהו הריבוי בתיבת "את כל הדברים האלה". ויש לפרש, דהמצוה כאן היינו על שתי דברים, א. מצוות ה' אשר הם ידועים לכל ישראל, ב. הם הגדרים וסייגים שיחדשו רבותינו בכל דור ודור. וזהו "שמור" - כנגד המצוות הידועים אשר צוה ה'. ו"שמעת" - כנגד כל הסייגים שיחדשו רבותינו. והריבוי בתיבת "את כל" - שצריך לקבל כל הגדרים והסייגים, ורק אז נחשב שקיים את כל המצוות. ועל זה אומרת התורה הקדושה למען "יטב לך ולבניך", וכלשון רבינו: 'כי גדרים וסייגים שעשו רבותינו ז"ל, הוא דבר המעמיד דורות עם בני ישראל לעולם, להבדילים מכל כיעור וכדומה לו'.

עוד יש לפרש, לפי מה שכתוב בוזה הקדוש דמי שהוא בעל עבירה, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, והקושי שיעמידים בפני האדם בשעת לימודו, הם הקליפות שמתהווים מחטאי האדם. וזהו הפירוש "שמור ושמעת" - פירוש, אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, "שמור" המצוות לבל תעבור עליהם. ואז "ושמעת" - שתזכה לשמוע ולהבין בלימוד התורה.

ובערת הרע מקרבה (יג).

יש לפרש בדרך רמז שמכוון כנגד היצר הרע שנקרא "רע", כמו שכתוב "כי יצר לב האדם רע מנעוריו", ואומרת התורה, שעל ידי שעושים משפט בעושי עבירה, מתבער הרע וניתש כוחו, ולא יתעצם בלבבות בני אדם.

החיבור של רבינו 'אור החיים' הקדוש זי"ע והפצת תורתו הק'

- שיעורים יומיים קצרים וברורים בספה"ק אור החיים באידיש ובעברית
- הדפסת וחלוקת ספרי האור החיים הק' המסוגלים לשמירה והצלחה
- תפילות והזכרת שמות בציון רבינו הק' ע"י ראש המכון בכל שבוע
- הוצאת והפצת גליון שבועי בשם רבינו הקדוש לזיכוי הרבים
- כולל להוראה "כנסת ישראל", כשמו ובדרכו של ישיבת רבינו הק'
- כולל "ליל שיש" ללימוד ספה"ק "אור החיים" על הפרשה

לפרטים והשתתפות במפעלות הקדוש בקו מורשת אור החיים: 0733713620

לענין מה יכול אדם להתקרב אל השי"ת כמשה רבינו

להנ"ל, בספה"ק **משנת חסידים** (מסכת השגת הנשמות פ"ג מ"ט) ו**מאור עינים** (פר' קדושים) וכן בספר **הברית** (ח"ב מאמר י"א פ"ה) דגזירת הכתוב (להלן ל"ד) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", היינו רק בנוגע למעלת וכן **הנבואה**, כמו שמפורש בכתוב זה, אבל לענין **צדקותו** ודאי יכול לקום צדיק כמשה רבינו, וכפשוטו לשון הרמב"ם דנקט 'צדיק'.

אולם יש לציין מש"כ **בקובץ הערות** להגה"צ ר"א וסרמן זצוק"ל (בדברי אגדה שבסו"ס סימן ז אות ט) דהדבר פשוט מאד שא"א לשום אדם להגיע לצדקותו של משה רבינו. ומחדש בתוה"ד דכל כוונת דברי הרמב"ם במש"כ 'צדיק', היינו אך ורק כלפי מה שנקרא משה רבינו **עבד ה'**, וכביאר הרד"ק (יהושע א, א) דגדרו של 'עבד רוחני' מתבטא לפי מה שקבעו חז"ל בגשמי 'אין קנין לעבד בלא רבו' ויד עבד כיד רבו, וכזה היה משה רבינו שכל כוחו חושו ודעתו היו כולן קודש לה', ולא השתמש בהן לצורך אחר אלא בלתי לה' לבדו.

וכך כל אדם יכול להיות 'צדיק' בעבודתו הבורא ב"ה לעובדו בכל לב ונפש לפי ערכו ולפי כוחותיו, ולהיות נקרא בתואר - עבד ה' - כמו משה רבינו, אבל זה פשוט שגם אם יתאמץ ביגיעה שאין לשער, ואפילו במשך אלפי אלפים שנה, **לא יגיע ולו עד קרסוליו של משה רבינו**, מפני שלא ניתנו לשום אדם כוחו ובינתו, ובאמת אין זה נדרש ממנו. וכלל אמרו חכמים 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין ליבו לשמים' כפי תכונותיו וכפי הנדרש ממנו. [וכמו שידוע כמה הפלות באמירות הצדיקים שאמרו במשקל אלו הדברים, כהתוודות הרה"ק רבי זושא זי"ע].

ברם רבינו עצמו בספר **ראשון לציון** (לספר יהושע) כתב: 'לא יהיה עבד ה' כמשה', ויש לדקדק מזה דס"ל דלא רק בנבואה לא יהיה עוד אדם כמשה, אלא אפילו בעבודת ה' לא יקום כמוהו. וכדבריו הללו מצינו בהקדמת ספר **כפתור ופרח** (לרבי אישתורי הפרחי): מיסודות האמונה להאמין בנבואת משה רבינו ושהוא היה אב וגדול מכל הנביאים לפניו ואחריו, **אין נבואה כנבואתו ואין שלימות במין האנושי כשלימותו**.

וע"ע מה שכתב בתחילת ספר ליקוטים יקרים מהרה"ק **המגיד ממעזריטש** זי"ע: כל אדם יוכל לבוא למדרגה של משה רבינו ע"ה בהזדככות, **ולא כמשה ממש**, אלא במדרגת משה, כי משה עלה אל ה' למעלה באצילות. אלא רצה לומר, למשל אם נשמתו מעשיה דעשיה וממלכות דעשיה דעשיה שהיא מדרגה התחתונה, יכול לזכות כדי שיוכל לבוא למדרגת משה לאצילות דעשיה, וכן אם נשמתו מעולם אחר.

ראה אנכי. עוד ירצה בפאמר "ראה אנכי", על דרך אומקם ז"ל (רמב"ם הלכות תשובה פ"ה ה"ב) 'כול אדם לעשות עצמו כמשה רבינו'. והוא מה שהעיר, כי אליו יראה, להדמות אליו כל הקרב לקרב לעבודת הקדש עבודת ה'. ולא יעריכו עצמן עם מה שלמטה מהם ויהיו בעיני עצמן כי כפי מציאות דם (יא כו).

הרי לנו מדברי רבינו, שהבין בדברי הרמב"ם שכתב בכלליות 'כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבינו', **שיכולים להגיע למעלת ודרגת משה רבינו**. וכן כתב בפרשת קדושים (ט, ב): כי אין שיעור להדרגות הקדושה המזומנות לכל הרוצה ליטול את השם, וצא ולמד ממדרגות הנביאים זו למעלה מזו, ומשה עולה על גביהן, ולזה אמר במצות קדושים תהיו - 'דבר אל כל עדת בני ישראל', מפני שכולם ישנם בגדר מצוה זו, והוא מאמרם ז"ל 'כול אדם לעשות עצמו כמשה רבינו'.

ופלא גדול עד מאוד מה שמוסיף עוד שם: ואולי שיכול להיות **הדרגה גדולה ממשה**, והיא מדרגת מלכנו משיחנו המעוטר בעטרי עטרות, ע"כ. ובהגהות 'ברכת שמעון' העיר מדברי הרמב"ם (פ"ט מהל' תשובה ה"ב) דמשיח צדקנו נביא גדול יהיה **קרוב למשה רבינו**, ומשמע דרק קרוב למשה רבינו אבל עדיין פחות ממנו, ונראה כסתירה לכאורה.

ויפה חילק **ביערות דבש** (ח"ב ריש דרוש ב') דזה ודאי ברור שאין גדול יותר ממשה רבינו בנבואה, וכדברי הרמב"ם, ומה שאמרו במדרש (ילקוט ש"ח רמז תתקע"א) על הפסוק "הנה ישיכיל עבדי ירום ונשא" (ישעיה נב, יג) 'ירום ממשה', היינו דוקא **בממשלה וגדולה** כי ישב על כסא ה', אבל לא **במעלה והשגת נבואה**, שבאלו לא יגיע שום אדם למשה אשר נחסר מעט מאלקים יעו"ש. ומעתה לפי חילוק זה י"ל גם ככוונת האוה"ח לדרגת ה'קדושה' ולא לדרגת ה'נבואה', ורק בזה יכול משיח צדקנו להיות גדול יותר.

וכן מובא בשער הגלגולים **להאריז"ל** (הקדמה א') שכל אדם יכול להיות **כמשה רבינו** אם ירצה לזכך מעשיו, לפי שיכול לקחת לו רוח אחר עד רום היצירה. והנה לשון הספה"ק **תולדות יעקב יוסף** (פר' ויקהל אות ב): 'הבחירה חפשית ביד האדם לזכך חומר, עד שיזכה למדרגת ומעלת משה רבינו עליו השלום'. וכן כתב בספה"ק **מאור ושמש** (פר' תרומה ד"ה ויוון): "וכן תעשו". פירושו, 'אתם תלמדו לעשות כמו כן, שתהיו מרכבה לשכינה, כי כל האדם יוכל לבוא להשגות משה רבינו'.

ולפי שיטה זו ביארו היטב בחילוק נוסף

"פלאי החיים"

חידות נפלאות בעניניו של האור החיים הקדוש

נערך על ידי העמוד עשירים, הרה"ג דוד נחמאץ שווארץ שליט"א, מח"ס יד העשפט, ויו"ר עכון 'פלאי התורה

חידוד א'

היכן מצינו שנים רבות, שנקרא ונחשב על פי התורה כיום אחד ?

מקור לתשובה: אור החיים הק' בפרשת השבוע עה"פ ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקוללה.

חידוד ב'

מהיכן לומדים דביתול עבודה זרה צריך שני דברים, דהיינו שישחוק את העבודה זרה, וגם יזרה אותו לרוח או שיטילו לים ?

מקור לתשובה: אור החיים הק' בפרשת השבוע עה"פ אבד תאבדון את כל המקומות וגו'.

אי"ה בשבוע הבא יתפרסמו תשובות ושמות הזוכים, 44 גליונות האחרונים.

בין כל המשיבים תשובה נכונה לאחת החידות, בפקס 15388556981 או בדוא"ל מכון 'מבאר הפלאות' q222678q@gmail.com יוגרלו:

2 זכויות בסך 100 ₪

2 זכויות בסך 50 ₪

2 זכויות על סט מפואר

מספרי המכון למורשת אור החיים הקדוש.

שימו לב: על כל תשובה נוספת נכנסים להגרלה פעם נוסף.

הוצאת ספריו וכתביו הק' ומפעלים להפצת תורתו

בס"ד אנו נמצאים בשלבי עריכת פרויקט ענק על ספה"ק "אור החיים"

עם הרבה גילויים והוספות נפלאים.

מי שיש בידו איזו הערה, הוספה, קושיא וכדו' בדברי רבינו, מתבקש לשלוח אלינו לזיכוי הרבים, ויפורסמו בעלון ובספר, לפי הענין.

פרטי המכון

כתובת: סוקולוב 9 כניסה ב"ב

פקס: 03-5796398

מייל: torat6398@gmail.com

שער השפעות טובות

פרק ב • להשפיע טובך לבריותך דרכי ירידת השפע ופעולתה

• בזכות התורה •

העוסק בתורה נשפע עליו כדי פרנסתו:

א. העוסק בתורה, משפיע עליו השי"ת מזונותיו המוכרחים עבורו לקיום האדם, כמו לחם לאכול ובגד ללבוש, ונכסיו מצליחין בידו, וכל זה כדי שיוכל לשבת ולהגות בתורה (א), ולא זו בלבד, אלא שעוד טרם יתחיל האדם ללמוד, כבר מכין לו השי"ת כדי פרנסתו (ב).

העוסק בתורה ביגיעה זוכה לאורך ימים:

ב. ומי שעוסק בתורה בכל כוחו וביגיעה עצומה (א), הרי הוא זוכה על ידי זה לאורך ימים ושנות חיים, ומאריך לו ימיו ושנותיו, ולא רק בעולם הזה, כי אם גם לעולם שכולו ארוך (א).

השפעת הפרנסה לת"ח בא דרך הבינונים:

ג. ומכל מקום עשה הקב"ה שזה האיש העוסק בתורה כראוי, אינו

מקור השפע

פירוש אם ראתי שאין קמח דע שאין תורה, וטעם שכנה ללימוד תורה לשון זה יערוף, לדמות למעשה המטר שהוא מטיף.

(ג) 'ראשון לציון' (משלי, פרק ב פסוק א): על דרך אומרים ז"ל למשמאלים בה עושר וכבוד, למימינים בה אורך ימים עולם שכולו ארוך. והוכנה כי מי שעוסק בתורה בכל כחו כימין הזה שהוא כח האדם, זוכה לאורך ימים.

(ד) 'אור החיים' (ויקרא יז, יד): 'דע כי יש הדרגות שאין יכולת במקבל לקבל בתגבורת המשפיע בבחינתו, בסוד טעם עוני חכמי ישראל...'

(ה) 'אור החיים' (ויקרא יט, יד): 'שמעתי טעם נכון משם האר"י ז"ל כי אין העולם יכול לסבול רוב הטובה אשר תנתן בשביל הצדיקים, לזה אינו משפיע אלא לבינונים, ודרך שם יהיו ניזונים בני תורה, הא למדת שאין העשירים אלא מרוב, אשר הוכן להסתפקות הצורך לצדיקים.'

(ו) 'אור החיים' (ויקרא יט, יד): 'צויה ה' לכל יעשוק האדם את ריעו שהוא הצדיק, דכתיב למען אחי ורעיו, ולא יתן לו את חקו, וזה עשק מפורסם.'

(ז) 'ראשון לציון' (משלי): 'למשמאלים בה עושר וכבוד, למימינים בה אורך ימים... ומי שעוסק ביד כהה בלי טורח, יזכה בעולם הזה לעושר וכבוד.'

צינור השפע

ששעם מהמקובל הגה"צ רבי חיים שאול דוויק זצ"ל בשם מסורת מתלמידי רבינו: בעל אור החיים היה אומן יד בשזירת חוטי זהב, והרויח כסף רב בעבודה של שתי שעות ביום, הוא הסתפק במועט, ואת העודף הוציא לבעבור החזקת ישיבתו. מנהגו היה כי היה מחלק בכל סוף שבוע חלות ובשר אל התלמידי חכמים... ופעם אחת נטרפו כל הבהמות, וכל העיריה נשארה מבלי בשר על שבת, שמע גביר אחד כי השור ששחט בעל האוה"ח יצתה בכשרות, ובקשהו שיתן לו מנה של בשר, הרב ענהו כי הבשר מיועד אך ורק עבור התלמידי חכמים העניים שבעיר...

בלילה חלם הרב, איך שבשמים מקפידים מאד עליו, על אשר שמע זילותא דתלמיד חכם ולא מחא על זה, ובכן הוציאו פסק דין, כי עליו לסבול עול גלות משך שנה אחת. במוצ"ש אחר ההבדלה ארז את חפציו ויצא לגולה. בהיותו בגולה עבר על איזה שדה, ביום ששי, וישב לפוש צילו של אילן, וחידש אז מ"ב אופנים על הפסוק 'אם בחקותי'. אחר חידשו התורה, נכנס העיריה לפנות ערב, והלך לבית המדרש, ואיש מוכבוד ביקשו שישבות אצלו. בסעודה ליל שבת, אחר עליית נשמה של הרב דמא, אמר הרב תורה ששמע בפמליא של מעלה, "יד אופנים על פסוק 'אם בחקותי', וסיים כי תורה זו חידש הרב הקדוש רבי חיים בן עטר, ובעל אוה"ח ענה: כן אמר חיים בן עטר! והדבר נשנה בכל שלוש הסעודות.

עתה לא הועיל עוד מה שהבעל הבית ביקש עבור אורחו, כי ראה הרב דמא דבין לאיש קדוש כרבי חיים בן עטר, וצויה על משמשו להכניס את ההלך לחדר האסורים של הקהילה. לפנות ערב נתעוררה רוח סערה ועזה, עד שכל העיר עמדה על סכנת נפשות, ואנשי העיר ברחו אל בית הרב דמא. עשה עליית נשמה ושאל פשר הדבר, ענו לו מן השמים, כי זהו עונש על מה שאיש קדוש כמו רבי חיים בן עטר כלוא בבית האסורים שלך, ואין הגיהנם יכול להפתח, כל עוד שבעל אוה"ח נמצא אסור, וכשתוצאו אותו תשקוט הרעש. ואגב זה אמרו מן השמים, שיאמר לבעל אור החיים, כי בזה שהיה אסיר כאן איזה שעות, קיבל כבר עונשו במשקל השווה של שנה אחת גלות, ובכן כבר יוכל לחזור לביתו, עכ"ל.

[א] וכך היתה מידת קדשו של רבינו, שהיה מתייגע על התורה ביגיעה עצומה למעלה מדרך הטבע, מתוך שנות צרה וצוקה, וכפי שמעיד רבינו על עצמו, בהקדמתו לספרו 'פרי תואר' על שו"ע י"ז: 'א-ל-א-הים הוא יודע שכל ידיעתי בחידושי הלכות אלו, לא היתה אלא מתוך עול הצרות והרדיפות... והייתי ידועק עצמי וממית עצמי על התורה לעבוד קוני'.

[ב] ואכן היה רבינו תומך רבות בידי תלמידי חכמים עניים, מפרנסם ומכלכלם כדי צורכם, וכפי שמעיד רבינו בעצמו בהקדמתו לספרו 'אור החיים': 'נוסף על צרכי צבור ומשא הנצרכים... צריכים ראהי שכלית, לזון נפש אדונים צדיקים וטובים'.

ומסופר, כי פעם אחת נגיש אליו אחד מתלמידי החכמים שבעירו, וביקש את תמיכתו, שכן קשה היה מצבו והוא נזקק אל הצדקה, הסכים רבינו לסייע בידו, אבל התנה עמו תנאי קודם למעשה: 'אמור נא לי - אמר לו רבינו בנועם - היכן מצוין בתנ"ך מילים שיש בהן צמדי אותיות המסומכות זו לזו, שני אלפ"ן במילה אחת, ושני בית"ן וכן הלאה'. נענה אותו תלמיד חכם שרבו היה כוחו בתורה, ואמר לרבינו כי יעמוד בבחינה, ואף הקדים לומר, כי כל האותיות מופיעות בצורה זו בתנ"ך, מלבד האות עי"ן. והתחיל לומר את הפסוקים כסדר האותיות: ומקלקל אזור, בשבתך בביתך, ועשית מעקב לגגך, דדו או בן דדו גאלנו, וישכב במקום ההוא, ווי העמודים, על מזוזת ביתך, חחוננס, והוי לטטפות, ובחרת בחיים, ככל היוצא מפיו יעשה, ולוי אמת, ממלכת כהנים, וששננתם לבניך, ויסעו מרעמסס, חפץ עליו כל היום, בחצרות על עולותיכם, חלקת מחקק ספון, וימרו את חייהם, שש משזר...

משהגיע לאות ת' נעצר ואמר לרבינו: יתן לי כבודו את שהבטיח לי, ואז אמר את האות ת'. רוותה נפשו של רבינו נתן מתלמיד חכם מופלג ושנון זה, והוא הוציא סכום כסף הגון ונתן לו ברוח נדיבה, משקיבל אותו תלמיד חכם את נתינתו של רבינו, שב ונענה: על האות ת' נאמר נתון נתן לו... משמע ששתי נתינות המה, תן לו, וחזור ותן... חיוך רחב התפשט על פניו הקדושות של רבינו, והוא אכן הכפיל לו את מתנתו (באור החיים, עמוד 105).

אודות גודל פזרונו של רבינו ומפעלותיו למען תלמידי חכמים, מסופר מעשה נורא בספר 'שנים עשר שבטי ישראל' (עמוד 104), כפי ששמע מהגה"צ רבי ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל,

פניני הפנין ה'

אמן

ביאור ואופן האיסור והעונש על עניית 'אמן' יתומה'

כוונת הש"ס דקאמר דאסור לענות אמן יתומה, ועונשה רחמנא ליצול, הוא דוקא כאשר יוכל העונה לענות אמן שאינה יתומה, ידיע על מה הוא משיב, והוא אינו חש לשמוע הברכה לענות אחריה, אלא כאיש נדהם עד דשמע דענו ועני עמהם, זה ודאי גברא דחזי לכל הני לוטין, שהוא כפי האמת צריך לשמוע ולענות, ואסור לענות בלי שמיעה, דמגרע לה יסודה' שהוא אביה דאמן, על כן הוא יעשה לו כאשר עשה לאמן, שיתיתמו בניו.

ברכות מז, א

מותר להפסיק באמצע הלימוד לעניית 'אמן' דלא גרע מתלמוד תורה

היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם. בית שמאי אומרים, כל אחד ואחד מברך לעצמו. ובית הלל אומרים, אחד מברך לכולן, משום שנאמר "ברב עם הדרת מלך" (משלי יד, כח). בשלמא בית הלל מפרשי טעמא, אלא בית שמאי מאי טעמא, קסברי, מפני בטול בית המדרש.

צריך לדעת מאי ביטול שייך הכא, אדרבא לא יצטרכו לברך כל אחד ואחד. ורבינו יונה (לט, ב) פירש דצריך להוסיף מלבד הברכה, שמברך והם שותקים - צריכים לענות אמן, ובית הלל סברי כל כי האי לא מיחשיב לחוש עליו [ע"כ]. ולעד"ן דפשיטא דלא גרע עניית אמן מתלמוד תורה, והרי אינו מתבטל בית המדרש. אלא נלע"ד, דביטול בית המדרש הוא, דבבית המדרש איכא כתות כתות ומשמרות שלומדים, וכאשר אמרינן שאחד מברך לכולם צריכין כולם להפסיק קודם שיברך - כדי שלא לברך הוא והם לאו אדעתיה, ואמטו להכי מפסיקין מתלמוד תורה זמן מה להכין עצמם כדי לשמוע הברכה מפי המברך, וזהו ביטול בית המדרש, אבל אם כל אחד יברך לעצמו, כל אחד יפסיק ויברך תכף ומיד, ותו ליכא שום הפסק אלא שיעור הברכה. והמדקדק בדברי רש"י¹ ימצא כדברינו. וקל להבין.

ברכות נג, א

1. כלומר שלכן נקראת יתומה, שחסר הברכה לאמן, שהברכה היא אביה של 'אמן'. וכיון שהיה יכול לעשות מצוה שלימה, דהיינו לענות אמן עם שמיעת הברכה, ובכל זאת זלזל ולא טרח לשמוע את הברכה, על כך איכא עונש וקללה.

2. עוד תיבה אחת המיתרות.

3. שכתב 'הם צריכים לשתוק מגירסתם כדי שיתכוננו כולם וישמעו אליו ויענו אמן'.

שבת קודש בהיכל דבינו הק'

היה מתענה בימות החול, ובשבת התענג ביותר

כתב הגאון רבי ראובן מרגליות (יד אה"ח הקדוש ותולדותיו, עמוד נג):

אגדות הרבה יעטיפו זוהר חיי רבינו על אודות תהלוכותיו בקודש, שאם כי התמיד בתענית כל ימות החול¹, והבהיק פניו כתואר מלאך פני ה', והתענגו בימות שבת ומועד באורח נפלא, יוצא מדרך הרגילות².

רבינו אחז כוס הקידוש בהתלהבות, והרהר בתשובה לפני קידוש

בספר הקונטרס היחיאל³ (בית השם, אות יח) כתב:

סופר לי על גאון עוזנו הרב חיד"א ז"ל, בהיותו בערי אשכנז, שאל אותו אחד אאדמורי"ם שליט"א, שיגיד לו על איזה מעשה ומנהג טוב שראה וזכר מקי דושתו של הרב הגאון בנסתר ובנגלה חסידא קדישא לישראל מוה"ר חיים בן עטר זלה"ה. ואמר לו הרב חיד"א, שכך היה מנהגו הטוב, שבכל ליל שבת קודש בליקחתו הכוס בידו, היה ברוב קדושה ובהתלהבות גדולה עד מאד הרהר בתשובה, ובפרט על אותם העוונות הפוסלים לעדות, ואחר כך מתחיל הקידוש⁴.

1. וכן הוא בקינה מבעל ה'יד מלאכי' על פטירת רבינו (אשר זכנו להדפיסה לראשונה מכת"ק בספריו 'כתבי האור החיים' הקדוש, עמוד רח): "מלים ה'יותו סר למשפיע אל, וכל ימיו קרביזו הם בצום סגפ".

והחיד"א ב"ש הגדולים" (ערך רבי חיים בן עטר) מציין: "ואני הצעיר זכיתי והייתי בשיבת הרמתי, ועיני ראו גדולת תורתו עוקר הרי הרים, וקדושתו הפלא ופלא, וחופף עליו כל היום סדר קדושה והובלה מעניני העה"ז, ורבו עוזו נוראותיו". ע"כ. וראה להלן על תענית רבינו ג' ימים ברציפות קודם פורים.

2. באור החיים הקדוש פרשת בראשית (ב, ג) כתב על יום השבת: "ועוד לו שהוא יתר על שאר הימים, לחם משנה, שלש סעודות, ותענוגים יתירים".

3. להגאון רבי יצחק אלפיי זצ"ל (מגדולי המקובלים בישראל ומחכמי ישיבת 'בית אל', עד שהקים את חבורת 'אור חדש' ועמנו צדיק, אליה נתקבצו כמה מגדולי חכמי ירושלים, נודע בשערים כבדיק נשגב ורבות עולותיו למען הכלל והפרט: נפטר בכ"ז באבול תשט"ז).

4. באלה רבה (סימן טח ס"ק ב) הביא בשם זקנו הגאון זכרנו לברכה, לפרש הא דאיתא בשבת (קט, ב) בשעה שגאון אומר "ויכולו", שני מלאכים המלוים לו לאדם מניחים ידיהם על ראשו ואומרים לו (ישעיה נ, י) "וסר עונך וחסאתך תכופר". משום דאמרינן באבן העזר (סימן קנ"ד ס"א) דאומרים לעדים בגט, שיהיהו בתשובה, כי רשע פסול לעדות, לכן אומרים לו "וסר עונך".

וכ"כ החיד"א בספרו פני דוד (פרשת ראה אות ב). ובספרו עבודת הקודש (מורה באצבע, אות קמ"ג) כתב: יכיון מאד בקידוש ויהרהר בתשובה, כי אמירת "ויכולו" - להעיד כי ה' ברא שמים וארץ ונח בשבת, ורשע פסול לעדות, על כן יהרהר בתשובה שיהיה ראוי לעדות.

ולא נפלאות היא לומר, כי קבל זאת מרבינו רבו, כאומר, שרבינו למד עם תלמידיו הלכות עדות בכל ערב שבת מהאי טעמא. ובבן איש חי (שנה ב פרשת בראשית, סיף כט) בנוסח לשם ייחוד דסדר הקידוש כתב, שיאמר: 'והרי אנתנו מוכנים לקבל עלינו מצות עשה של התשובה'. וע"כ בבק החיים (שם סק"א).

ובזה"ק (פרשת ויקהל דף ר"ב) איתא לגבי אופן אמירת "ויכולו": בעי פר נש למסדה סהדאנת דא, פתח, ברעיתא דלפא, לאסנהא קפי מאריה דמהימנא. וכל מאן ד'סיהדי דא, וישלף לפיה ויעתיה ל'א, קכפר על קל חוביו. והיינו, שצריך לומר "ויכולו" בשמחה וברצון הכל, וכל מי שיעיד עדות זו ויכין את לבו ורצונו לזה, יכפר על כל חובותיו.

ויפה אמר לרמז בזה באמירות טהורות (ראחמטוריווקא, פרשת כי תשא, עמוד שפט), דמהאי טעמא התקינו לומר הזוהר שאומרים לפני קידוש, כיון דצריך להרהר בתשובה לפני הקידוש, והרי אמירת הזוה"ק מועילה לטהר הנשמה ומתוך כך יתעורר ויבוא האדם לתשובה. ע"כ ד'. [ובדרך זה יש להוסיף מה שהקפידו הרבה צדיקים ללמוד אור החיים הקדוש כרגנה לשב"ק, ובפרט הר"ק מנשטטקוב ז"ע שלא היה נכנס לעריכת השו"ט קודם שסיים כל הדברי האור החיים הקדוש על הפרשה, דהוא גם מטעם ה"ל הבין].

ספרי מכון "מורשת אור החיים הקדוש"

בראשות הרה"ג משה שווארץ שליט"א

זמירות לשבת קודש עטרת אור החיים
[גם בנוסח ע"מ]: פניני אור החיים על סדר הזמירות, ופרקים נרחבים על מנהגי ותולדות רבינו בעניני שבת קודש.

סידור עם פירושי אור החיים הק'
לחול ולשבת: נוסח ספרד - ב' כרכים, ונוסח עדות המזרח - בכרך אחד.

כתבי אור החיים הקדוש:
גיליונות ואגרות מכתביידי רבינו חק' ותלמידיו, עם ליקוטי שמעות מכתבי תלמידיו רבינו.

כל הכתוב לחיים:
ילקוט אלפי ביאורים והערות מגדולי הדורות על ספר אור החיים הק' - ב' כרכים, עם מפתחות.

פרי תואר:
על יורה דעה - ח' כרכים (ספר א - כח: סא - סקב), עם ביאורים והערות. ומדור "פסקי פרי תואר".

פניני ומסקי חפץ ה':
אוצר פניני אגדה ומסקי הלכה, שנלקטו מהמספר הקדוש חפץ ה' על פסוקת חש"ס, עם ביאורים והוספות נבילות.

תהלים עטרת אור החיים:
אוצר פנינים ויסודות האור החיים משולבים בפרקי התהלים, עם מיתרות ומפתחות.

נר המערבי:
פרקי חיים ותולדות רבינו בעל אור החיים הק', עם מסמכים וגיליונים נדרים, 700 עמ', מולל מפתחות מורכבים.

שערי אור החיים:
ביאור רחב על הקדמת אור החיים, ופרקי מבוא וכללים ללימוד ספרה"ק אור החיים.

ראשון לציון:
על ש"ס, ג' ויהי דעה - ח' כרכים, עם ביאורים והערות. וכרך מיוחד "פסקי ראשון לציון".

להשיג בקו המורשת 0733713620, או בנדרים פלוס קופת 'מורשת אור החיים'.

או במייל: torat6398@gmail.com | הפצה: ש. פרנקל 0534153889

להצטרפות לקבלת הגיליון, במייל המערכת: g0774904173@gmail.com